

УДК 378:005.6

*Дубовик Оксана, викладач
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійного освіти»
НПУ ім. М. П. Драгоманова,
Львів, Україна*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

В статье раскрывается актуальность исследования проблем подготовки высококвалифицированных рабочих кадров в педагогической науке и практике.

Ключевые слова: квалифицированный специалист, коммунальный колледж, профессиональная подготовка, сравнительная педагогика.

*Dubovyk Oksana, Lecturer
SSU «Lviv Educational and Scientific Center of Vocational Education»
of the National Pedagogical Dragomanov University
Lviv, Ukraine*

URGENCY OF PROBLEMS OF TRAINING HIGHLY QUALIFIED SPECIALISTS IN PEDAGOGICAL SCIENCE

The author considers the relevance of the study of the problems of training highly qualified workers in pedagogical science and practice.

Key words: qualified specialist, community college, vocational training, comparative pedagogy.

У нових суспільно-економічних умовах глобалізації, інформатизації та формування високотехнологічного виробництва актуальності набувають питання вдосконалення професійної підготовки виробничого персоналу. У зв'язку з необхідністю забезпечення тісної взаємодії навчальних закладів з промисловістю, в якій відбуваються зміни сутнісного характеру, виняткового значення сьогодні набуває ефективне функціонування системи підготовки фахівців з технічних спеціальностей. Досвід розвинутих європейських країн та, особливо, США свідчить про спрямованість освітніх систем на виробничі потреби, яка вимагає випереджального характеру змісту професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки спеціалістів-техніків.

У документах провідних міжнародних організацій (Міжнародної організації праці, Організації Економічної Співпраці і Розвитку (ОЕСР), Ради Європи, Світового банку, ЮНЕСКО) рушійною силою економічного розвитку в новому тисячолітті визнано людський капітал, який створює і використовує знання, підвищує якість суспільного життя. Нині конкурентоспроможність держави визначають не природні ресурси, а наявність висококваліфікованих виробничих кадрів, здатних створювати і поширювати сучасні технології, здійснювати інноваційний пошук, діяти на випередження. Перетворення знань на важливий чинник економічного розвитку має враховуватись у модернізації

національних систем освіти, передусім під час впровадження новітніх підходів до професійної підготовки фахівців технічного профілю.

Законами України “Про професійно-технічну освіту” (2019 р.), “Про освіту” (2017 р.), Національною програмою інформатизації (2016 р.), Національною доктриною розвитку освіти (2002 р.) та “Концепцією Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки” наголошується необхідність модернізації вітчизняної системи професійної освіти у контексті вимог ХХІ ст., наближення якості підготовки фахівців до рівня розвинутих країн, що зумовлено процесами інтеграції нашої держави у світове економічне співтовариство та входженням України в єдиний інформаційний освітній простір. Для утвердження України як економічно розвинутої держави всебічна підтримка і розвиток професійно-технічної освіти має стати одним із пріоритетних напрямів державної політики.

Аналіз наукових джерел та освітньої практики засвідчив низку суперечностей у системі професійно-технічної освіти в Україні між: вимогами сучасного виробництва до компетентності молодших спеціалістів і недостатньою якістю їх загальної та професійної підготовки, спричиненою повільним впровадженням новітніх стандартів та національної рамки кваліфікацій; загальносвітовою тенденцією динамічних змін у структурі виробництва і потребами у спеціалістах відповідного профілю та неготовністю вітчизняних навчальних закладів до модернізації змісту і методів професійної підготовки; потребою інтеграції українського ринку праці у глобальну економіку та недостатньою гнучкістю і прогностичністю системи професійно-технічної освіти України; появою високоефективних інноваційних технологій підготовки кваліфікованих спеціалістів технічного профілю у розвинутих країнах, зокрема США, та недостатнім рівнем вивчення й упровадження прогресивного зарубіжного досвіду професійної підготовки у систему освіти України.

Звернення до досвіду США зумовлено помітним поширенням міжнародної співпраці в галузі освіти, високим рівнем економічного розвитку цієї країни, врегульованим механізмом забезпечення зайнятості населення, низькою питомою вагою безробіття, високим рівнем організації виробництва, розвитком науки й техніки завдяки науково обґрунтованій, гнучкій і варіативній структурі освітньої діяльності.

Аналіз джерельної бази показав, що впродовж останніх десятиліть вітчизняними науковцями активно здійснювалися порівняльно-педагогічні дослідження розвитку освіти у найбільш економічно розвинених країнах – Великій Британії, Канаді, Китаї, Німеччині, країнах Скандинавії, США, Франції та ін. Загальні проблеми професійного навчання і виховання, реформування освіти дорослих, інтеграційні та глобалізаційні процеси у неперервній освіті

досліджені Н. Абашкіною, Н. Авшенюк, Т. Десятовим, В. Жуковським, Н. Журавською, Т. Кошмановою, В. Кудіним, М. Лещенко, Л. Лук'яною, О. Матвієнко, Н. Мукач, Н. Микитенко, О. Огієнко, В. Олійником, Л. Пуховською, С. Романовою, А. Сбруєвою, О. Сухомлинською, Л. Хомич та ін. Важливе значення з проблем освіти мають дисертаційні дослідження з порівняльної педагогіки Ю. Грегоращук, Н. Емельянової, Л. Зеніної, Т. Капелюшної, К. Онушкіної, Н. Рожак, З. Сафіної, М. Сороки, О. Сьоміної, О. Стойки, О. Федотової, Р. Шарана та інших вітчизняних і російських вчених.

Проблемам виникнення й розвитку системи освіти в США присвячені праці Ч. Беннетта (Ch. Bennett), Л. Гончарова, Л. Кремінна (L. A. Kremin), К. Лукаса (C. J. Lucas), З. Малькової, Л. Півневої, О. Романовського, Дж. Р'юрі (J. L. Rury) та ін. Дослідження університетської педагогічної освіти, зокрема у США, її історії, сучасного стану й тенденцій розвитку здійснив О. Глузман; проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти в класичних університетах США висвітлені у працях Р. Беланової; процеси розвитку теорії та практики морально-етичного виховання в американській школі (1830-1990) розглянуто у дослідженнях В. Жуковського; значення гуманітарної освіти у підготовці спеціалістів інженерно-технічного профілю в університетах США дослідили Б. Гонтарев, Л. Грознер, В. Параїл, С. Романова, Т. Тартарашвілі, В. Шубін та ін. Історії виникнення і перспективам подальшого розвитку комунальних коледжів у Америці присвячені роботи Г. Бейкера (G. A. Baker), Ф. Бройєра (F. V. Brawer), А. Коуена (A. M. Cohen), Дж. Левіна (J. S. Levin), Т. О'Бейніона (T. O'Banion) та ін.

У контексті наукового пошуку важливими є дослідження соціально-економічних аспектів професійної підготовки (С. Бандур, М. Баранов, К. Кязімов, П. Новіков, О. Рикова, В. Савченко, І. Терюханова, В. Шеметов та ін.); особливостей змісту, форм, методів та інноваційних технологій навчання (А. Алексюк, Г. Бевз, В. Биков, Т. Браже, Д. Колб, Ю. Кузнецова, О. Лейбович, М. Ноулз, О. Падалка, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.); формування і розвитку професійної майстерності і компетентності фахівців (Л. Алексеєва, Г. Вершловський, Ю. Галагузова, Ю. Калиновський, В. Орлов, В. Поліщук, В. Тименко, М. Целих та ін.); реалізації компетентнісного підходу в освіті (І. Зимня, О. Овчарук, В. Лозовецька, А. Хуторський, В. Ягупов та ін.).

Значний інтерес становлять результати досліджень науковців США з проблем професійного навчання (Дж. Адамс, Т. Брамелльд, Дж. Брунер, К. Гоул, Г. Даркенвальд, Дж. Дьюї, Дж. Каунтс, А. Маслоу, Ш. Мерріам, Дж. Мезіров, М. Ноулз, Р. Петерсон, П. Роелфс, Е. Торндайк, П. Фрейре та ін.), а також психологічних аспектів професійного становлення, адаптації і самоактуалізації особистості (В. Адкінс, Б. Гросс, Дж. Еппс, Д. Колб, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс та ін.).

Разом з тим, не зважаючи на значний науковий інтерес до зарубіжних психолого-педагогічних напрацювань, аналіз свідчить, що проблеми підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів з урахуванням глобалізаційних та інтеграційних процесів, системних змін на ринку праці та появи новітніх технологій висвітлені недостатньо. Питання, що стосуються професійної підготовки у дворічних коледжах США, залишаються недостатньо вивченими. Зокрема відсутні праці, в яких цілісно б досліджувалися тенденції розвитку освіти на початку третього тисячоліття, місце технологічної підготовки в американській вищій школі та інші питання. Як наслідок виникають суперечності між соціальною і педагогічною значущістю використання зарубіжного, зокрема американського, досвіду, для розроблення, модернізації професійно-технічної освіти в Україні і недостатнім його вивченням; теоретичним визнанням вагомості розроблених американських стандартів та відсутністю практично зорієнтованих рекомендацій для їх застосування в українській освіті.

Все це спонукає до ретельного вивчення теорії та практики професійної освіти розвинутих країн, які необхідно розглядати з урахуванням національних особливостей з метою пошуку оптимальних та ефективних зразків для вітчизняної системи підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів. У цьому контексті цінні напрацювання й багаторічні традиції має професійна освіта США, основними рисами якої є поліфункціональність, багатопрофільність, багаторівневість, децентралізація та регіоналізація підготовки спеціалістів технічного профілю початкової ланки. Основна роль у підготовці висококваліфікованого робітничого персоналу для американської промисловості належить молодшим (комунальним) дворічним коледжам, досвід становлення і розвитку яких заслуговує на всебічне вивчення.

Ці коледжі, що утворилися в результаті об'єднання технічних та професійних шкіл з коледжами молодшого ступеня свого регіону, – це специфічно американські навчальні заклади, які не мають аналогів у світовій освітній практиці. Комунальні коледжі знаходяться під юрисдикцією місцевої влади, а молодші – це, переважно, приватні навчальні заклади. Зараз ця різниця нівелювалася і загальноприйнятим терміном із 1970-х років є термін “комунальний”, хоча в назвах деяких коледжів, заснованих раніше термін “молодший” залишився (напр., молодший коледж Джоліет (Joliet Junior College), шт. Іллінойс; молодші коледжі у м. Бріджпорт, Чарлстон і Моргантаун (West Virginia Junior Colleges in Bridgeport, Charleston and Morgantown), шт. Західна Вірджинія; молодший коледж Клінтон (Clinton Junior College), м. Рок-хіл, шт. Південна Кароліна; молодший коледж Форрест (Forrest Junior College), м. Андерсон, шт. Південна Кароліна) [2, с. 1і]. На думку деяких вчених, історично склалася назва “молодші коледжі”, адже ці навчальні заклади

були нижчими підрозділами університетів. У деяких вітчизняних джерелах зустрічається назва «громадські» (О. Романовський), або «муніципальні», що, на нашу думку, є також доречним, оскільки підкреслює той факт, що у цих навчальних закладах навчаються, переважно, студенти із місцевої громади (*local community*), і знаходяться ці заклади на балансі місцевого бюджету [1].

Нині понад 50% молоді вперше включається у вищу освіту через комунальні коледжі (близько 1 млн. студентів на рік). Загальна кількість американців старше 18 років, охоплених навчанням у комунальних коледжах, коливається від штату до штату в межах від 0,5% (шт. Монтана) до 6,1% (шт. Арізона). Тут продовжують навчання випускники середніх шкіл і доросле населення без обмеження віку. В останні роки популярністю користуються програми загальноосвітнього трансферу та перехідні професійно-технічні програми (*tech prep*), запропоновані школярам старших класів середньої школи. За програмами неповного навчального дня в комунальних коледжах займається 64% студентів (причому майже половина з них має вік 25 років і вище). Кількість таких студентів постійно зростає: за останні 10 років вона збільшилася на 19% (в той час як кількість студентів, що навчаються повний навчальний день зросла лише на 7%). 37% тих, хто навчається у комунальних коледжах, мають вік 25 років і вище (тільки 21% із цієї вікової групи займаються за програмами повного навчального дня).

Нажаль, проблема функціонування американських комунальних коледжів недостатньо досліджена у сучасній педагогічній науці й практиці, про що свідчить відносно невелика кількість публікацій. Упровадження профільного навчання у вітчизняній середній школі потребує об'єднання зусиль вчителів середніх шкіл та викладачів і майстрів виробничого навчання ЗПТО. На наш погляд, доцільно було б організувати подібні американським програми професійного навчання у вітчизняних ЗПТО, передусім технологічного профілю.

Список використаних джерел

1. Дубовик О. В. Історико-педагогічні засади виникнення комунальних коледжів США. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*: зб. наук. праць / [упорядник Ю. І. Колісник-Гуменюк]. Вип. 2. Львів – Гомель, 2018. С. 64-72.
2. Phillippe K. A., Conzáles Sullivan L. *National Profile of Community Colleges: Trends & Statistics*. 4th edition. Wash. Community College Press, 2005. 190 p.